

Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 2 (119). С. 90–101. doi: <https://doi.org/10.33270/01211192.90>

9. Максименцева Н.О. Штучний інтелект у публічному управлінні: переваги цифрових технологій та загрози суверенному інформаційному простору. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.7>

10. Kuznetsov Y., Bortun K., Suran T., Pilash M., & Shkurko H. Comparación de la arquitectura del texto dialectal en ucraniano e inglés. Apuntes Universitarios. 13(1). 2023. <https://doi.org/10.17162/au.v13i1.1317>

11. Myroslava Chesakova, Karina Bortun, Viktoriia Lohvynenko, Valerii Molotai and Nataliia Tymoshyk. Enhancing Social Protection Policy for Internally Displaced Persons in the Context of War. [ref]: vol.21.2023. available at: <https://refpress.org/ref-vol21-a105/>

12. Slipetska V., Bortun K., Zhylin M., Horlachova V., & Kosharnyi K. Structure and semantics of verbal means of expressing states of emotional tension in english publicistic texts. Amazonia Investiga. 12(67). 2023. P. 212-222. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.19>

13. Shevchuk V. Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics. 2023. 28(3). P. 11–27. <https://doi.org/10.32353/khrife.3.2022.02>

Гальона Наталія Павлівна,

професор кафедри української мови
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, кандидат
філологічних наук, доцент;

Дудко Ірина Володимирівна,

професор кафедри української мови
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, кандидат
філологічних наук, доцент

УКРАЇНЬСКА МОВА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ОГЛЯД

Сучасний світ своїми стрімкими змінами стимулює та спрямовує процеси дослідження в різних галузях науки. Життя

й творчість української наукової спільноти стають усе більш динамічними, скоординованими з новими викликами часу та вимогами міжнародних досліджень. У цьому процесі велика роль відведена молодим дослідникам. Вони мають значний потенціал та мотивацію, ознайомлені з новими технологіями. Водночас результати конкурсів студентських та учнівських наукових робіт та нові соціально-політичні умови засвідчують потребу у спрямуванні творчої наукової активності молоді, постійному оновленні лінгвістичної тематики відповідно до нових проблем.

Починаючи дослідження, необхідно передусім подбати про його серйозне теоретичне підґрунтя, спиратися не на будь-які наукові праці з цього питання, а на нові, актуальні, залучати електронні версії публікацій, використовувати лише достовірну, перевірену інформацію. Водночас не варто занадто захоплюватися теорією, пам'ятаючи, що практична частина – найцінніше в доробку сучасного філолога-початківця.

Зважаючи на те, що наукову новизну роботи молодого дослідника передусім зумовлює уведений до наукового обігу фактичний матеріал, дуже важливо добирати нові, інформативно достатні мовні факти, залучати нові імена письменників та публіцистів, проте автори текстів мають бути визнаними фаховою спільнотою, а самі тексти – художньо досконалими та грамотними. Благодатним полем для збору багатого дослідницького врожаю, як відомо, залишається сучасний публіцистичний дискурс.

Якщо в роботі є практичні рекомендації та додатки, треба подбати про їх відповідність спеціальності чи назві секції конкурсу або конференції. Не варто на секцію української мови подавати, наприклад, систему вправ для школярів, методичні або психолого-педагогічні рекомендації, а в додатках розміщувати фото книжок, письменників, мовознавців тощо. Для роботи з української мови інформативними та цінними є такі додатки, як словники, таблиці, діаграми частотності того чи того мовного явища, реєстри слів, карти, практичні рекомендації з комунікації на основі результатів дослідження, алгоритми, схеми тощо.

Презентації та постери повинні відповідати всім вимогам: візуалізація, звучання, використання відповідних шрифтів і розмірів зображень, обсяг тексту на слайді, уникання лексичних, граматичних та інших помилок тощо. Варто давати достатню кількість мовного матеріалу, незважаючи на обмежений простір

на постері. Поширеною помилкою є надмірна теоретизованість постеру, який без прикладів аналізу мовних фактів є недостатньо інформативним і не може забезпечити адекватне сприйняття дослідження членами журі та колегами-дослідниками на цьому етапі.

Традиційними залишаються рекомендації щодо відповідного оформлення вступу та загальних висновків із чіткими формулюваннями мети, завдань, наукової новизни, практичного значення, теоретичних узагальнень наприкінці тексту дослідження. Мета дослідження завжди конкретна, називає кінцевий результат (*визначити..., з'ясувати..., створити...*), а не сам процес (*проаналізувати..., дослідити..., вивчити...*). Висновки – це теоретичні узагальнення етапів та результатів дослідження, які повністю відповідають поставленим завданням, скоординовані з ними та з науковою новизною, зокрема й за допомогою тих самих ключових слів. Вони не повторюють положення вступу або розділів, не містять прикладів, посилань, цитат.

Тематику наукових робіт варто щорічно поновлювати, водночас залишаючи в списку теми, що передбачають традиційний опис мовних явищ і не втрачають актуальності й нині: з діалектології, категорійної граматики чи функційного синтаксису, лексичної семантики, семасіології чи онемасіології. Так, вивчення народної основи української літературної мови дає змогу, зокрема, пояснити зміни в її сучасному нормуванні. Водночас варто нагадати молодим дослідникам, що теми з діалектології мови потребують залучення достатньої кількості респондентів і виконання відповідних ґрунтовних попередніх дослідницьких дій (створення питальника, точної фіксації діалектного мовлення, глибокого аналізу та класифікації зібраного матеріалу, створення карт тощо).

Актуальними та цікавими є проблеми лінгвокультурології, психолінгвістики, соціолінгвістики, когнітивної лінгвістики, медіалінгвістики, неології, дискурсології, комунікативної лінгвістики, лінгвопрагматики. Студентів та учнів приваблює нині широкий спектр питань із соціолінгвістики: мова в аспекті її соціальної диференціації, мовна ситуація та національна мовна політика, мовні стратегії й тактики впливу на свідомість людей, особливості мови соціальних мереж, українська мова в період російської агресії в Україні, евфемізація мовлення та підміна понять, мовна агресія та хейтспіч, мовна поведінка у протидії мікроагресіям, міжкультурна комунікація тощо.

Типологічні дослідження особливо актуальні нині за кордоном, проте вони потребують певної теоретичної підготовки та знання кількох іноземних мов.

Нині набирають обертів корпусна лінгвістика та міграційна лінгвістика. Корпусна лінгвістика має чітке практичне спрямування. Водночас корпуси текстів можуть бути не лише джерелом фактичного матеріалу, а й самостійним об'єктом дослідження. Міграційна лінгвістика, зважаючи на глибокі соціально-політичні зміни в країні та у світі протягом останніх кількох років, не лише набуває популярності, а й значно розширює проблематику, завдання, предмет та об'єкт дослідження.

Новим викликом у сучасному світі став штучний інтелект і загалом різні автоматизовані системи й інструменти, що допомагають згенерувати огляд літератури, список наукових джерел та фото, відредагувати текст, перевірити роботу на плагіат тощо. Сучасні учні та студенти знають про ці функції ШІ й швидко навчилися їх використовувати. Очевидно, неможливо й недоцільно намагатися заборонити використання допомоги ШІ. Необхідними тут є роз'яснювальні бесіди щодо унікальності та цінності творчих ідей людини, домінування людського розуму над штучним інтелектом на сучасному етапі, а також умов оцінювання дослідницької роботи, коли до уваги беруть творчий потенціал молодого дослідника, а не можливості ШІ. Важливо навчити творчу молодь критично оцінювати допомогу ШІ, ретельно здійснюючи відбір, перевірку фактів, верифікацію та редагування інформації.

Отже, висловлені поради з досвіду членів журі Малої академії наук та студентських конкурсів наукових робіт стосуються передусім актуальної тематики, теоретичного підґрунтя та практичного спрямування досліджень, якості мовного матеріалу, оформлення постерів, презентацій та використання ШІ. Традиційними залишаються поради щодо оформлення тексту наукової роботи та списків літератури та джерел фактичного матеріалу відповідно до сучасних вимог.

Список використаних джерел

1. Гальона Н., Дудко І. Основи мовознавчої творчості в МАН: навчально-методичний посібник. Київ, 2020. 288 с. URL: <https://api.man.gov.ua/api/assets/man/31847495-264b-447a-92a3-52fa167c3f57/>

2. Плющ М. Я., Гальона Н. П., Дудко І. В. Як підготувати і захистити наукову роботу: метод. поради. Київ, 2011. 40 с.

3. Гальона Н. П., Макарець Ю. С., Шемет В. Г. Кваліфікаційна робота з української мови на здобуття ступеня «Бакалавр». Методичні рекомендації до написання. Київ, 2021. 77 с. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36374/Halona_Makarets_Shemet.pdf?sequence=1
4. Науковцю. Сторінка Наукової бібліотеки НПУ імені М. П. Драгоманова URL: <https://lib.npu.edu.ua/naukovtsiu>
5. Городенська К. Синтаксична специфіка української наукової мови. *Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць*. Київ: ВЦ КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 11–14.
6. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Чинний від 2016.07.01. (Перевидано з поправками).
7. ДСТУ 3008:2015. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. Чинний від 2017.07.01.
8. Онлайн-генератор посилань за ДСТУ 8302:2015. URL: <https://www.grafiati.com/uk/blogs/dstu-8302-2015-referencing-generator/>

Гуртова Ксенія Миколаївна,
старший викладач кафедри
конституційного і міжнародного права
та прав людини Харківського
національного університету внутрішніх
справ

СЕРТИФІКАЦІЯ З ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ВИМОГА ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Мова – основний комунікаційний засіб людини, за її допомогою ми висловлюємо свої думки. Вона, безумовно, здійснює вплив на формування самоідентифікації певного народу. Сучасна українська мова є багатовіковим надбанням українського народу – вона створена зусиллями багатьох поколінь.

На сьогодні проблема вільного володіння мовою громадянами України є особливо актуальною і важливою для ідентифікації нас як особистостей, а особливо важливо саме для тих, хто користується словом як основним інструментом своєї професійної діяльності, чиє мовлення є головним інструментом